

Budapesti Levéltári Mozaikok

2021/24. szám (régi sorozat 51. szám)

DOI: [10.56045/BLM.2021.24](https://doi.org/10.56045/BLM.2021.24)

ISSN: 2939-6921

URL: <http://leveltarimozaikok.bparchiv.hu/2021/12/15/leveltari-mozaikok-51/>

TÖRÖK ÁDÁM

**Pápa a fővárosunkban
30 éve járt Szent II. János Pál pápa
Budapesten**

Az 1991-es pápalátogatás előzményeit, előkészületeit és a látogatás részleteit mutatja be a cikk Budapest Főváros Levéltára forrásainak felhasználásával, kitérve a korabeli politikai és ezen belül is egyházpolitikai háttérre, az egyház és a vallás rendszerváltás utáni szerepére. Képet kapunk továbbá a pápai vizitek helyszíneiről, küldetéséről. A magyarországi látogatás az egyházi, az állami és az önkormányzati szervek összefogásával valósult meg, egy átalakuló nemzetközi és belpolitikai helyzetben.

Kulcsszavak: *pápa, II. János Pál, Budapest, 1991, pápalátogatás, Hősök tere*

1991-ben a katolikus egyház vezetője, II. János Pál ötnapos látogatást tett hazánkban, augusztus 16-20. között. A kerek évforduló apropóján felidézzük a látogatás részleteit, Budapest Főváros Levéltára írott forrásainak felhasználásával megmutatjuk, milyen előzményei, előkészületei voltak a neves lelkipásztori vizitnek.

*1. kép. II. János Pál pápa Mayer Mihály pécsi püspökkel.
([Europeana/Csorba Győző Könyvtár](#))*

1978-ban szenzációs hír járta be a világsajtót: Rómában, egészen pontosan a Vatikánvárosban október 16-án a szinódus pápává választotta Krakkó érsekét, Karol Wojtylát, ezzel ő lett az első és mindmáig egyetlen kelet-európai (és természetesen lengyel), kommunista országból származó egyházfő a történelemben, ráadásul a hidegháború időszakában. Elődje, a mindössze 33 napot hivatalában töltő I. János Pál tiszteletére a II. János Pál nevet választotta az akkor 58 esztendő Szentatya.

2. kép. II. János Pál pápa pécsi látogatásakor 1991. augusztus 17-én.
([Europeana/Csorba Győző Könyvtár](#))

VI. Pálhoz hasonlóan ő is vallotta, hogy „Róma püspökének” ki kell mozdulnia az Örök Város falai közül, ha közelebb akar kerülni híveihez. A történelem során harmadik leghosszabb, huszonhét évig tartó pontifikátusa alatt 104 külföldi utazása során 129 nemzet híveit látogatta meg.¹ Kilenc alkalommal járt pápaként Lengyelországban, nyolcszor Franciaországban (ebből egyszer az Indiai-óceánban található francia tengerentúli régióban, Réunionban), hétszer az Egyesült Államokban (ebből kétszer Alaszkában), Mexikóban és Spanyolországban öt-öt alkalommal, Brazíliában, Portugáliában és Svájcban egyaránt négyszer. Régióinkból Ausztriát, Horvátországot, Csehországot és Szlovákiát kereste fel a legtöbbször, háromszor. Olaszországban 146 lekipásztori utazása alkalmával 259 városban találkozott a hívekkel.² Magyarországon 1991-ben és 1996-ban járt.

A lengyel származású pápa kiemelt figyelemben részesítette Magyarországot is. Krakkóban nagy kultusz övezte Boldog Hedviget, Nagy Lajos magyar és lengyel király lányát, későbbi lengyel királynét.³ (1997-ben éppen II. János Pál pápa avatta szentté.) Már megválasztása után másfél hónappal, 1978. december 2-án levélben fordult Lékai László bíborshoz, esztergomi érsekhez, a Magyar Katolikus Püspöki Kar elnökéhez és Magyarország püspökeihez. Levelét 1978. december 31-i számában a katolikus *Új Ember* hetilap is közölte. A közös lengyel-magyar sorsról, magyar szentekről megemlékező, jókívánságokat tartalmazó, hitre és hűségre buzdító üzenetét a szentmiséken felolvasták a híveknek.

¹ Mitrovits 2020.

² Sztanyekné 2017. 61. p.

³ Németh 2020. 293. p.

3. kép. A pápa hívei körében 1991. augusztus 19-én, Szombathelyen.
([Hungaricana/Berzsenyi Dániel Könyvtár](#))

1979. március 29-én a pápa magánkihallgatáson fogadta Lékai Lászlót,⁴ majd április 6-án járt nála audiencián először népesebb magyar csoport a Collegium Germanicum et Hungaricum négyszáz és a Pápai Magyar Intézet ötvenéves fennállásának megünneplése alkalmából.⁵ 1980-ban személyesen szentelte fel a Szent Péter-bazilika altemplomában található Magyarok Nagyasszonya-kápolnát. 1979-től kezdve a pápa több alkalommal is felkereste szülőhazáját, Lengyelországot, ez lehetőséget adott a keleti blokk többi országa katolikus híveinek, így a magyaroknak is a személyes találkozásra.

4. kép. II. János Pál megérkezik Szombathelyre.
([Hungaricana/Berzsenyi Dániel Könyvtár](#))

⁴ *Új Ember* 1979. április 8.

⁵ Németh 2020. 293. p.

1988-ban halálának 950. évfordulója alkalmából Szent Istvánt ünnepelte a katolikus egyház. Június 23. és 27. között pedig osztrák körutat tett II. János Pál. Június 24-én, Keresztelő Szent János ünnepén a magyar határtól nagyjából 10 km-re, a kismartoni-darázsfalvai repülőtéren celebrált szentmisét a katolikus egyházfő. A százezres tömeg jelentős részét magyar (horvát, szlovák és lengyel) zarándokok alkották, az eseményen a magyar püspöki kar is jelen volt Paskai László esztergomi érsek vezetésével. A szentmisén magyar nyelvű énekek és olvasmányok is elhangzottak. II. János Pál horvátul, lengyelül és szlovákul is szólt a hívekhez. Magyar nyelvű beszédében kifejtette: *„Köszöntöm a nagy számban összesereglett magyar nyelvű híveket, akik az eisenstadti egyházmegyéből és Magyarországról vagy máshonnan jöttek — köztük az erdélyi menekülteket —, hogy találkozzanak Péter utódával, és együtt ünnepeljék ezt a szentmisét. A veletek való találkozás nagy lelki örömet jelent nekem.”*⁶

Meghívás, előkészületek

Formálisan 1988. augusztus 15-én hívta a pápát Magyarországra dr. Paskai László bíboros a Magyar Püspöki Kar, Straub F. Brunó pedig a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa nevében. A meghívás tényét a Szent István-év fénypontján, augusztus 20-án közölte a nyilvánossággal a prímás. II. János Pál az olasz sajtóhírek szerint ezt örömmel fogadta.⁷

A meghívás hivatalos visszaigazolására három hónappal később került sor. 1988. november 10-én Straub F. Brunónak, november 14-én Paskai László bíborosnak jelezte levélben a pápa, hogy a meghívást örömmel elfogadja, ám konkrét dátum vagy év még ekkor sem hangzott el. Azt bizonyosan lehetett tudni, hogy a pápa programja rendkívül sűrű, sok országot felkeres, így a Magyarországra utazást is csak évekre előre lehetett (volna) beilleszteni a naptárába. Az időpont pontosításának elmaradása a hazánkban és a nagyvilágban zajló politikai változásokkal is magyarázható.

Tárgyalások mindenesetre folyamatosan voltak egyházi és állami szinten. 1988 októberében Paskai László és az illetékes Állami Egyházügyi Hivatal vezetője, Miklós Imre is járt Rómában. 1988 novemberében alakult meg Németh Miklós kormánya. 1989 márciusában Pozsgay Imre államminiszter járt Rómában magánkihallgatáson a Szentatyánál, áttekinteni a magyar belpolitikai változásokat és a készülő egyházügyi törvényt. 1989. június 1-jén Horn Gyula külügyminiszter Francesco Colasuonno érsekkel, a pápa utazó nagykövetével tárgyalt Budapesten. Ekkor már körvonalazódott a pápalátogatás várható időpontja, 1991.⁸

1989. július elsején megszűnt az 1951-ben felállított Állami Egyházügyi Hivatal. Szeptember 5-én Németh Miklós miniszterelnök kezdeményezte a Vatikánnal a diplomáciai kapcsolatok helyreállítását Agostino Casaroli bíboros államtitkárnál. Október 23-án Szűrös Mátyás, az Országgyűlés elnöke, ideiglenes köztársasági elnök kikiáltotta a Magyar Köztársaságot. 1990. január 24-én a parlament elfogadta a lelkiismereti szabadságról és az egyházakról szóló törvényt. Ezzel lehetővé vált az 1950-ben betiltott szerzetesrendek újraindulása, és elkezdődött az egyházi ingatlanok visszaszolgáltatása.⁹ 1990. február 9-én helyreállt a hivatalos diplomáciai kapcsolat a Vatikán és Magyarország között. A pápa Angelo Acerbi érseket nevezte ki pápai nunciussá Budapestre.

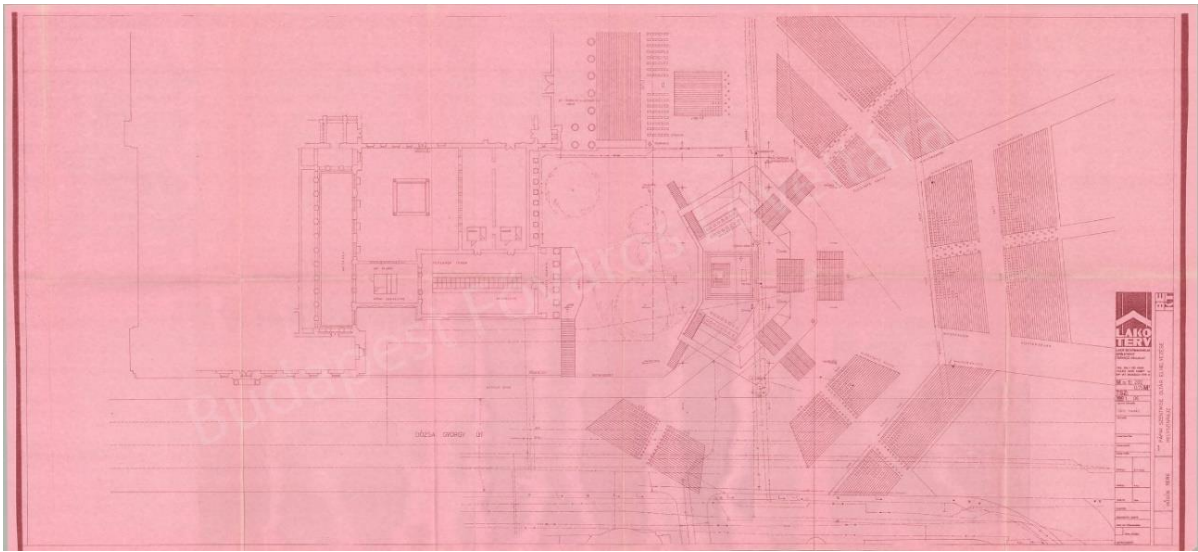
⁶ *Új Ember* 1988. július 10.

⁷ *Magyar Nemzet* 1988. augusztus 24.

⁸ Sztanyekné 2017. 44. p.

⁹ Németh 2020. 299. p.

1990. április 19-én jelentette be hivatalos sajtótájékoztató keretében Keresztes Szilárd görögkatolikus püspök, hogy a pápa 1991. augusztus 16-20. között látogat Magyarországra, Budapest mellett Esztergom, Móriapócs, Szombathely, Pécs és Debrecen felkeresésével.¹⁰ Érdekes, hogy a bejelentés az első szabad, demokratikus országgyűlési választások (2. forduló: április 8.) után, de az új kormány megalakulása (május 23.) előtt következett be. A bejelentés idején II. János Pál északi szomszédunkban, a frissen demokratizálódott Csehszlovákiában tartózkodott egy rövid, kétnapos villámlátogatás erejéig. A Pozsony repülőtérén mondott szentmisén üdvözölte a Szlovákiában élő nemzeti kisebbségeket, elsősorban a magyarokat, majd a Magyarországról érkező zarándokoktól magyarul így búcsúzott: „viszontlátásra a következő nyáron hazátokban”.¹¹

5. kép. A Hősök terei szentmise helyszínrajza. (HU BFL XXXVI.202.b. Pápalátogatás Hősök terei szentmise tervei)

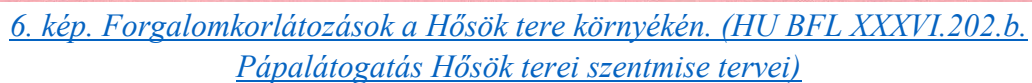
A pápalátogatás megszervezése

Az 1991-es lelkipásztori látogatás megszervezése az egyházi, állami és önkormányzati szervek összefogásával valósult meg, ráadásul egy átalakuló nemzetközi és belpolitikai helyzetben, egy demokratizálódó légkörben. A pápa meghívását még a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa és az Állami Egyházügyi Hivatal felügyelete alá tartozó magyar katolikus egyház tette meg.

A Szentatya vendégül látása, a programok megszervezése már új intézmények új embereire vártak, hiszen, ahogy fentebb említettük, 1989 nyarán megszüntették az ÁEH-t, 1990 őszére pedig kiépült a magyar katolikus egyház autonómiája. 1990 szeptemberében Seregély István egri érseket választották a püspökök a Magyar Püspöki Kar elnökévé, amely nem sokkal később létrehozta a Pápalátogatást Szervező Irodát, élére Diós István atyát választották. Állami részről a pápalátogatás megszervezéséért a Nemzeti Előkészítő Bizottság felelt, amelybe az érintett minisztériumok (közlekedésügy, honvédelem, belügy, egészségügy) delegáltak tagokat. A bizottság alakuló ülését szeptember 19-én tartotta, elnökének Pálos Miklós miniszterelnökségi államtitkárt nevezte ki Antall József miniszterelnök.

¹⁰ *Népszabadság* 1990. április 20.

¹¹ Németh 2020. 300. p.

A pápalátogatással kapcsolatos munkálatok az állami és egyházi szervek mellett az önkormányzatok számára is jelentős kihívást jelentettek. A Fővárosi Közgyűlés viszonylag későn, 1991. március 21-én hozott határozatot a pápalátogatás előkészítésével foglalkozó ideiglenes bizottság megalakításáról.¹² Ennek iratanyaga fennmaradt, megtalálható Budapest Főváros Levéltárában.¹³ A bizottság tagjai váltott vezetéssel Sas Péter történész (MDF), Mészáros György biokémikus, Kávássy Attila orvos (MDF), Kard Aladár közgazdász (SZDSZ), Nagy Imre fizikus (SZDSZ) voltak.¹⁴ Sas Péter az állami és egyházi szervekkel való kapcsolattartásért és biztonságtechnikai kérdésekért felelt. Kard Aladár területe az idegenforgalom, turizmus, ellátás, költségvetési ügyek voltak. Kávássy Attila a közlekedés és egészségügy megszervezésével foglalkozott, Nagy Imre információs, hálózati ügyekben volt illetékes, míg a Mészáros György helyébe lépő Kovács Kálmán (KDNP) a kereskedelmi és koncessziós ügyekben.¹⁵

7

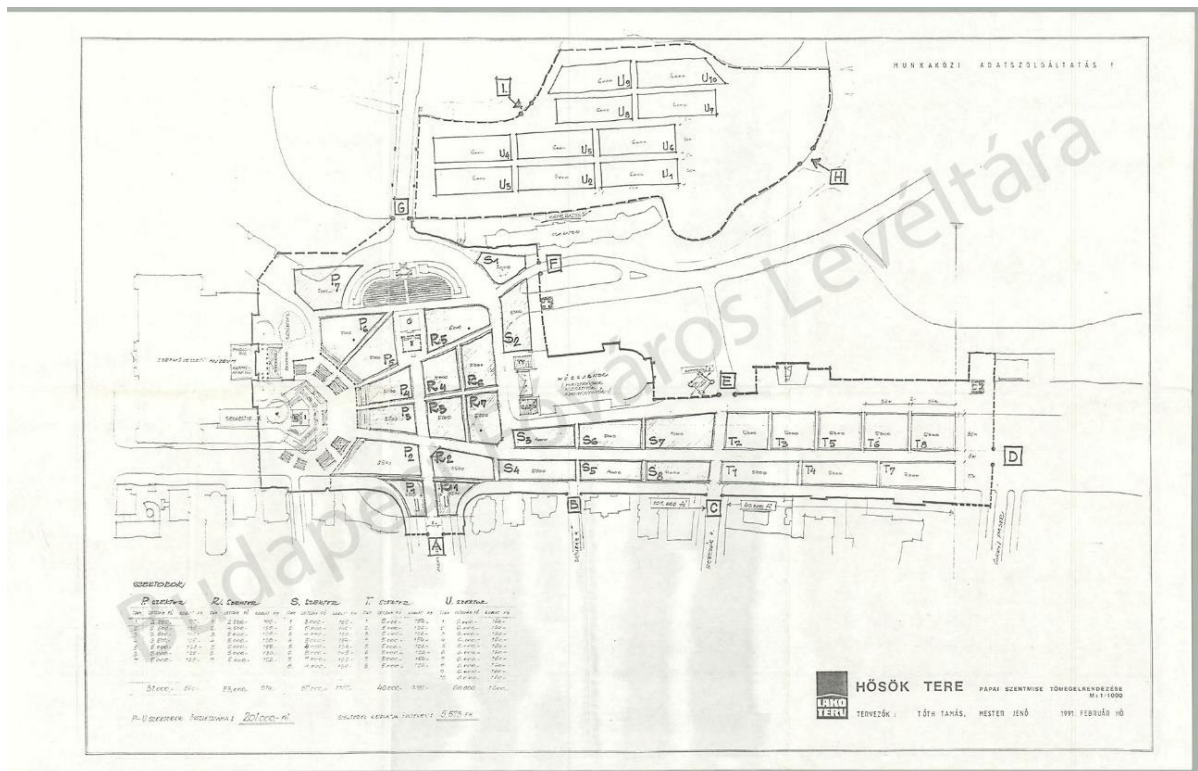
7. kép. Pápai szentmise, a Hősök tere környéke, szektorbeosztás a hívek részére. (HU BFL XXXVI.202.b. Pápalátogatás. Hősök terei szentmise tervei)

Az ideiglenes bizottság májustól operatív bizottsággá alakult át a döntések hatékonyabb meghozatala érdekében. A legnagyobb kihívás az országra és Budapestre érkező több százezer hívő, érdeklődő igényeinek (szállás, utazás, egészségügyi ellátás, biztonság) hatékony megoldása volt, szem előtt tartva egyúttal a budapesti lakosok komfortérzetét is. A „szűk keresztmetszet” az augusztus 20-i szentmise volt a Hősök terén, hiszen oda több százezer résztvevőt vártak. A tömegjelenetek elkerülésére szektorokra osztották a Hősök tere, a Dózsa György út, és a Városligeti tó (Műjégpálya) jelentős részét. A szektorokba csak érvényes, ingyenes jeggyel lehetett belépni.¹⁶ Ezáltal a várható több százezres tömeget kívánták kontroll alatt tartani.

8. kép. Pápai szentmise, a Hősök tere környéke, szektorbeosztás a hívek részére. (HU BFL XXXVI.202.b. Pápalátogatás. Hősök terei szentmise tervei)

¹⁶ HU BFL XXXVI.202.b. Pápalátogatás. Hősök terei szentmise tervei.

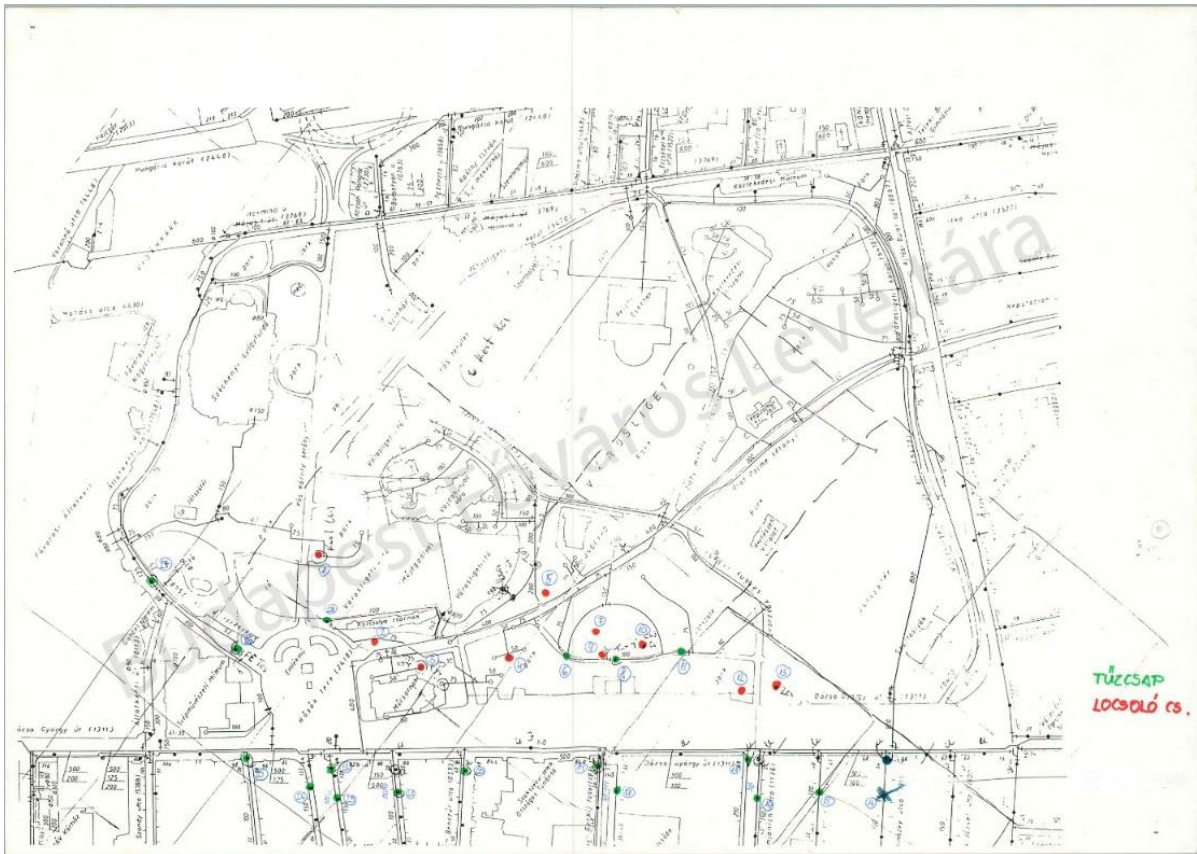

9. kép. Papai szentmise, a Hősök tere környéke, szektorbeosztás a hívek részére. (HU BFL XXXVI.202.b. Pápalátogatás. Hősök terei szentmise tervei)

A Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága összesen 600 000 külföldi fogadására készült fel a fővárosi bizottsághoz beérkezett jelentés alapján, főleg Romániából, Ausztriából, Csehszlovákiából, Lengyelországból és a Szovjetunióból vártak beutazókat.¹⁷ (A polgárháború dúlta Jugoszláviából nem vártak jelentős tömeget.) A felkészülés magában foglalta az állomány idegen nyelvi képzésének a felgyorsítását és az „eseményhez méltó öltözetet”. A honvédség, rendőrség főpróbával és oktatással készítette fel a nem mindennapi eseményekre munkatársait. Az Országos Rendőr-főkapitányság felhívta a szervezők figyelmét, hogy számoljanak az augusztusban várható egyéb tömegjelenetekkel is. (Például török vendégmunkások Németországba visszautazása, árvíz miatti útlezárások, augusztus 20-i tűzijáték.) A forgalmas utak tehermentesítése érdekében ezért 18 ideiglenes határátkelőhely nyílt meg az augusztus 16–20. közötti időszak 5 napjára.¹⁸

¹⁷ HU BFL XXXVI.202.b. Pápalátogatás. Tájékoztató a bizottság működéséről.

¹⁸ Uo.

10. kép. Pápai szentmise, a Hősök tere környéke, infrastruktúra (1991. február). (HU BFL XXXVI.202.b. Pápalátogatás. Hősök terei szentmise tervei)

Mindenki tudta természetesen, hogy a „külföldiek” alatt jórészt határon túl élő magyarokat kell érteni. Vendégül látásukat egyházi és állami szervek egyaránt segítették. A honvédség 1500 sátorral segített az elszállásolásban. A Fráter Julianus Alapítvány 1000 moldvai magyar (csángó) utaztatását vállalta. Amikor augusztus 7-én jelezték, hogy 100 főnek még nincs szállása, a Fővárosi Önkormányzat azonnal segített.¹⁹ Célul tűzték ki, hogy a zarándokok minél nagyobb számban tömegközlekedési eszközökkel közelítsék meg a helyszíneket. Egy májusi becslés csak Erdélyből 1000 busz érkezését prognosztizálta. Összességében 300 ezer embert vártak Budapestre buszokkal és 125 ezret személygépkocsikkal. A MÁV a pápai szentmisek helyszíneire 50% kedvezménnyel árulta a menetjegyeket, Budapest esetében ígéretet tett rá, hogy a zarándokvonatok utasait a Hősök teréhez és Népstadionhoz közel eső Keleti pályaudvarhoz vagy (a pápalátogatás idejére létrehozott) Városligeti vasútállomáshoz szállítja.

¹⁹ HU BFL XXXVI.202.b. Operatív bizottsági ülés 1991.08.07.

IPARI ÉS KERESKEDELMI MINISZTERIUM
ORSZÁGOS IDEGENFORGALMI HIVATALA

E l n ö k

Összetsége II. János Pál pápa magyarországi látogatásával összefüggő kereskedelmi, idegenforgalmi és vendéglátóipari feladatok koordinálását a Nemzeti Előkészítő Bizottság felkérésére végzi az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium.

Miniszter Úr döntésének megfelelően 1990 szeptemberben a feladat ellátására operatív bizottság alakult, amelynek vezetője az Országos Idegenforgalmi Hivatal elnöke, helyettes államtitkár.

Megtisztelő feladatainkat a Püspöki Kar Pápalátogatást Előkészítő Országos Irodájával folyamatosan konzultálva és az érintettek rendszeres tájékoztatásával végesszük.

Tevékenységünk elsősorban szervezési feladatokból tevődik össze. Államigazgatási jogkörben viszonylag kevés a tennivalónk.

A pontifer maximus magyarországi látogatása az 1991 évi fősszezon legjelentősebb, erkölcsi hasznot biztosítható idegenforgalmi eseménye, amely jelentős erőpróbája lesz a magyar idegenforgalommak és vendéglátóiparnak.

A Fővárosi Főpolgármesteri Hivatal kezdeményezésére miniszteri rendeletet jelentetünk meg, amely a főváros meghatározott utvonalaín és az általuk határolt területeken az ott működő kereskedelmi és vendéglátóipari boltoknak, illetve üzleteknek augusztus 20-án 00.00 - 14.00 óráig a tevékenység folytatásának szüneteltetését írja elő.

Az utazásszervezők tájékoztatására rovatot nyitottunk a TURIZMUS c. kéthetenként megjelenő lapban, amely folyamatosan közli az érdekeltekkel a szervezésre vonatkozó híreket.

a nem a pontifikációkra érkező turisták megfelelő kiszolgálása érdekében megkértük az utazásszervezőket a programok idő- és térbeni egyeztetésére, mentesítendő a szertartások helyszíneit és a közlekedési utvonalaakat.

A nemzeti propaganda keretében az Idegenforgalmi Fejlesztési Alapból finanszírozva - 65 ezer db, 13 féle - a pápalátogatás helyszíneire és eseményeire utaló plakátokat készítettünk, valamint kiadtuk a "REGNUM MARIA-NUM" c. prospektust magyar- és három idegen nyelven.

A kiadványaink terjesztéséről /helyszínek, egyházmegyék, diplomáciai és

1051 Budapest, Vigadó u.6. 1387 Budapest Pf. 11 Tel.: /36-1/ 118-5044
Tx.: 22-5182 Telefax.: /36-1/ 118-5241

1. sz. dokumentum. Az Országos Idegenforgalmi Hivatal elnökének beszámolója a pápalátogatás idejére teendő intézkedésekről. (BFL XXXVI.202.b. Tájékoztató a bizottság működéséről)

Vám- és Pénzügyőrség
Országos Parancsnoksága

Több, mint hatszázezer külföldi fogadására készültünk fel

Az utóbbi időben felerősödött a szópárbaj idegenforgalmunkról. Valóban, az előző évekhez képest kis mértékben csökkent a „nemzetközi népvándorlás”, így is Európa területének alig egy százalékát elfoglaló hazánk a kontinens egyik legjelentősebb turisztikai központja. Az idén is arra számítunk, hogy határainkat több, mint száz millió alkalommal „lépik át” a hazai és a külföldi turisták.

A nyitott kapuk országa

A nyitott kapuk országa vagyunk, kormányunk évek óta mindent elkövet, hogy az utazási formákat egyszerűsítse, így vámőreink már hozzászoktak a sok ország forgalmát meghaladó utasforgalomhoz és a rendkívüli feladatokhoz is. A pápalátogatás előkészületében sokat segítettek az olyan nagy rendezvények, mint a Református Világkongresszus, a Jehova Tanúi Világtalálkozó, amelyekre összesen több, mint négyszázezeren érkeztek, s a résztvevők legnagyobb megelégedésére a nemzetközi szabályok betartásával az ország kapujában gyors és biztonságos volt a vámvizsgálat.

A pápalátogatás mégis minden eddigit felülmúló feladatot jelent a rendkívüli nagy külföldi érdeklődés, a több helyszín, és amiatt, hogy az ország legkülönbözőbb részein várunk lökészerűen nagy forgalmat, amelyet rövid idő alatt kell lebonyolítani.

Felhasználjuk a külföldi tapasztalatokat

A Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnokságának vezetői és munkatársai már 1991 januárjában felvették a kapcsolatot a Pápalátogatást Előkészítő Püspökari Irodával, és részt vettek a Pápalátogatás Nemzeti Előkészítő Bizottságának munkájában. Messzemenően hasznosítottuk a hasonló külföldi rendezvények tapasztalatait is.

Az előzetes jelzések szerint Romániából, Csehszlovákiából, Lengyelországból, Szovjetunióból, Ausztriából, de természetesen más országokból is, összesen 600 ezer látogatóra számítunk.

2. sz. dokumentum. A Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnokságának tájékoztatója a határnyitásról, határforgalomról. (BFL XXXVI.202.b. Tájékoztató a bizottság működéséről)

Nagy hangsúlyt kellett fektetni a biztonságra, hiszen II. János Pál pápa a világ egyik legveszélyeztetettebb személye volt. A magyar rendőrség 17 ezer (!) fővel készült a rendezvények biztosítására, számos vidéki rendőrt vezényeltek a fővárosba.²⁰

A korlátozásokról és lehetőségekről a Hősök terei szentmisével kapcsolatban a főváros a *Turizmus* című újságban, továbbá a Magyarok Nagyasszonya Alapítvánnyal közösen a *Zarándok kalauz* című ingyenes kiadványban tájékoztatta a híveket. Kiemelték, hogy autóbuszokkal a Mogyoródi úti és Pillangó utcai Volán-telepen, valamint az Egressy úti MÁV-

²⁰ Csapody 1992. 33. p.

telepen lehet parkolni, illetve személygépkocsikkal a Floracoop telepen, a Budaörsi úton, a Nagykőrösi úti autópiacon, és a Gyömrői úti Fősped-Főtefu telepen. Mivel őrzött parkolókról volt szó, a parkolás díja 1000 Ft buszonként és 200 Ft gépkocsinként.²¹ (A havi nettó átlagkereset 1991-ben a KSH adatai szerint 12 948 Ft.²²) Tájékoztattak ugyanakkor mindenkit, hogy a Hősök terén augusztus 20-án a vízfogyasztás, az egészségügyi ellátás, az illemhelyek használata térítésmentes. Mindenki biztonsága érdekében tilos volt szűrő, ütő, vágó eszközöket a kordonon belülre vinni. (Botot, esernyőt, de fémvázás széket, 20 cm-nél nagyobb tárgyakat se.) A rendezők tolmács-szolgálatot biztosítottak a zarándokoknak.

2. sz. melléklet

Tájékoztató

a pápalátogatás állami feladatainak végrehajtásához az 1991. évi központi költségvetésből biztosított 500 millió Ft elosztásáról

Honvédelmi Minisztérium	32,3	millió Ft
Külügyminisztérium	10,3	"
Népjóléti Minisztérium	5,-	"
Közlekedési Hírközlési és		
Vízügyi Minisztérium	103,-	"
Környezetvédelmi és Területfej-		
lesztési Minisztérium (Országos		
Műemléki Felügyelőség)	130,-	"
Országos Rendőrfőkapitányság	10,-	"
Kormányórság	0,7	"
Magyar Televízió	5,-	"
Magyar Rádió	5,-	"
Magyar Távirati Iroda	1,-	"
Esztergom önkormányzata	30,2	"
Szombathely	40,8	"
Pécs	32,8	"
Máriapócs	68,1	"
Budapest	8,0	"
Debrecen	5,0	"
Pácin	0,3	"
Gencsapáti	0,5	"
Magyar Köztársaság Művészeti Alap	0,2	"
Budapest Galéria	1,1	"
Belvárosi Környezetvédő Egyesület	0,2	"
Összesen:	489,5	millió Ft
Tartalék:	10,5	millió Ft

Budapest, 1991. augusztus 5.

3. sz. dokumentum. A pápalátogatás költségvetése. (BFL XXXVI.202.b. Tájékoztató a bizottság működéséről)

²¹ HU BFL XXXVI.202.b. Bizottsági ülés 1991.05.27.

²² Kerényi – Szénásiné 2001. 421. p.

A találkozás

II. János Pál magyarországi látogatása végig emelkedett hangulatban, optimista légkörben, a terveknek megfelelően telt. A ferihegyi repülőtéren Göncz Árpád köztársasági elnök, Paskai László bíboros, Antall József miniszterelnök és Domszky Gábor főpolgármester köszöntötte a Szentatyát.

A pápai szállás a vizit öt napja során végig az Apostoli Nunciatúra hegyvidéki épülete (Gyimes utca) volt, viszont személyes kísérete a Novotel Hotelben szállt meg. A magyarországi helyszíneket főleg helikopterrel közelítette meg. A repülőtérrel egyenesen Esztergomba repült, ahol leróta kegyeletét (az egyébként 1990 májusában újratemetett) Mindszenty József bíboros, hercegprímás sírjánál.²³ A körülbelül 50 ezer hívő előtt megtartott szentmise után szárnyashajón érkezett vissza a fővárosba. A Parlament fölépcsőjéről röviden, magyarul szólt a várakozó többezres tömeghez, majd megbeszéléseket folytatott az állam- és a kormányfővel is. Másnap Pécsen celebrált misét, majd este Budapesten – vezető politikusok és egyházi személyek jelenlétében – a tudomány képviselőivel találkozott a Magyar Tudományos Akadémia budai Várban található Úri utcai épületében. Az MTA elnöke, Kosáry Domokos „stílszerűen” latinul köszöntötte Róma püspökét, aki természetesen válaszolni is tudott.²⁴

A harmadik napon délelőtt Máriapócsra több százezer görögkatolikus tapasztalhatta meg a pápa által celebrált szertartást. Az ebédet Nyíregyházán, Keresztes Szilárd hajdúdorogi megyéspüspök társaságában fogasztotta el, majd délután Debrecenben református és katolikus egyházi és világi személyek köszöntötték őt, akik átélhették a közös ökumenikus imádság erejét a Nagytemplomban. Este szállásán fogadta a magyar zsidó közösség képviselőit, Kardos Péter főrabbi lengyelül üdvözölte II. János Pált. A zsidóüldözések idején tanúsított keresztény helytállás mellett az antiszemitizmus veszélye is szóba került.

Apostoli látogatásának utolsó két napján időzött a legtöbbet Budapesten a pápa, noha reggel 9-től fél négyig Szombathelyen tartózkodott hívei körében. Negyed 6-kor a budavári Mátyás-templomban együtt imádkozott a kispapokkal és a szerzetesnövendékekkel (közel 600 fő). Este 7-től a Népstadionban az ifjúsággal találkozott a Szentatya, ahol körülbelül 50 000 fő volt jelen. A stadion befogadóképessége erre az eseményre 70 000 fő lett volna, de az esemény így is különlegesen emlékezetesre sikerült. II. János Pál egy több mint 10 perces magyar nyelvű beszéddel nyugozta le hallgatóságát: *„Arra buzdítalak tehát benneteket, hogy szemeteket és szíveteket emeljétek föl Krisztusra, aki szeretetének tervét akarja megosztani veletek. Reá figyeljete, benne bízzatok. Legyetek állhatatos és bátor ifjú keresztények! Szépséges ifjúságtok öröme ekkor lesz hiteles és teljes!”*²⁵

²³ Sztanyekné 2017. 103. p.

²⁴ Uo. 107. p.

²⁵ A beszéd leírata elérhető: <https://777blog.hu/2017/10/22/es-en-az-o-neveben-megolelek-titeket-ii-janos-pal-uzenete-a-magyar-ifjusaghoz/> — Utolsó letöltés: 2021.08.01. Szerkesztett verziója: *Új Ember*, 1991. augusztus 25. A beszéd megtekinthető és meghallgatható: <https://www.youtube.com/watch?v=7fMbqzuLBag&t=684s> — Utolsó letöltés: 2021.08.01.

A BUDAPESTI FORGATÓKÖNYV
02-ES SZ. VALTOZATA

II. JÁNOS PÁL PAPA
SZENTMISÉJE
BUDAPESTEN
A HŐSÖK TERÉN
1991. aug. 20.

4. sz. dokumentum. A Hősök terei szentmise forgatókönyve részlete. (BFL XXXVI.202.b. A pápalátogatás helyszíneinek forgatókönyvei)

A látogatás csúcspontja a Szent István király ünnepén, augusztus 20-án celebrált ünnepi szentmise volt a Hősök terén. A hívek már reggel 5 órától gyülekezhetek a téren, 7 órától énekekkel, imádságokkal készülődtek a Szentatya fogadására, aki fél tízkor érkezett pápamobilon a Szent István Bazilikából. (Ott idősekkel és betegekkel találkozott.)²⁶

Homíliájában István királyról megemlékezve a 20. század végi magyaroknak is üzent:

„Az Úr Krisztus – az út, az igazság és az élet – az a szilárd szikla, amelyre maradandóan lehet építeni. Magyarország felszabadult a külső elnyomástól; eljött az óra, amikor meg kell szabadulnia a lelki rabszolgaság különféle formáinak belső kötelékeitől is. A béke neve igazságosság, szolidaritás és szeretet. (...) Magyarország most pluralista társadalommá vált, amelyben az egyes állampolgárok és csoportok eltérő értékrendszerekhez csatlakoznak. De a történelem arra tanít, hogy a modern emberiség életébe olyan alapvető keresztény értékek épültek be, mint a személy méltósága, a szolidaritás, a szabadság és a béke.”²⁷ Nem várt módon egy aktuálpolitikai történésre is kitért a szentmise végén. A Szovjetunióban katonai puccsal próbálták Gorbacsovot elmozdítani elnöki pozíciójából. A Szentatya minderre így reagált: „A Szovjetunióból érkező híreket hallva még buzgóbban imádkozom, azt kérve Istentől, hogy ez a nagy ország elkerülje az újabb tragédiákat. Azért könyörgök imádságomban, hogy ne kerüljenek veszélybe azok az erőfeszítések, amelyeket az elmúlt években tettek, hogy az egész társadalom visszakaphassa szavát és méltóságát.”²⁸

²⁶ HU BFL XXXVI.202.b. A pápalátogatás helyszíneinek forgatókönyvei.

²⁷ Új Ember, 1991. augusztus 25.

²⁸ Népszabadság, 1991. augusztus 21.

Búcsúzóul a Szentatya minden magyarnak jólétet, békességet és igazságosságot kívánt, majd így összegezte itteni útját: „Azért jöttem Magyarországra, hogy veletek együtt hálát adjak Istennek a lehetőségért, melyet ő ajándékozott nektek, hogy új életet kezdjete; a lehetőségért, hogy igazságosságon és szabadságon alapuló új társadalmat teremthettek. Ám két alapvető szempontot soha nem szabad elfelejtenünk, amikor a társadalom új életének megteremtésén fáradozunk – ajánlotta valamennyiünk figyelmébe. Az első, hogy senki sem önmaga miatt kapta az életet. Az élet közös örökség és közös kötelezettség; arra vagyunk hivatva, hogy új társadalmat építsünk, új, emberséges rendet teremtsünk ebben az országban, Európában és a világban. A másik szempont az, hogy bár életünkhöz szükségünk van anyagi javakra, az emberi boldogságot nem lehet merőben anyagi jólétre építeni. Igaz, hogy azon kell fáradoznunk, hogy legyőzzétek a súlyos gazdasági nehézségeket és szociális problémákat. De a boldog és igazán emberi társadalmat nem lehet megteremteni irgalom, szeretet és megbocsátás nélkül. Arra törekedjete, hogy új, demokratikus társadalmat hozzatok létre, amely jogon és igazságon alapszik.”²⁹

11. kép. II. János Pál pápa magyarországi látogatásainak alkalmából készített emlékbélyeg. ([OSZK Digitális Képtárház, képszám: 068701](#))

Levéltári források

Budapest Főváros Levéltára (HU BFL)

XXXVI.202.b. Pápalátogatási Bizottság (1991)

²⁹ Uo.

Hivatkozott irodalom

- Csapody 1992. Csapody Tamás: II. János Pál pápa Magyarországon. *Társadalmi Szemle*, 47. (1992), 5. sz. 24–39. p.
- Kerényi–Szénásiné 2001 Kerényi Kázmér – Szénásiné Matúz Ágnes: A keresetek alakulása a rendszerváltás után. *Statisztikai Szemle*, 79. (2001.) 4–5. szám 420–435. p.
- Mitrovits 2020. Mitrovits Miklós: A béke és a párbeszéd híve – száz éve született II. János Pál pápa. <https://abtk.hu/ismerettar/evfordulok/1466-szaz-eve-szulettett-ii-janos-pal-papa> — Utolsó letöltés: 2021.08.04.
- Németh 2020. Németh László Imre: II. János Pál meghívásának rövid története. *Magyar Sion*, 14. (2020), 2. sz. 291–304. p.
- Sztanyekné 2017. Sztanyekné Hossó Nikoletta: *Politika és protokoll. Az első magyarországi pápalátogatás kulisszatitkai 25 év távlatából*. Budapest, 2017.

[Török Ádám történész, levéltáros](#). Mesterszakos szakdolgozatát az 1860-as évek Habsburg-ellenes magyar szervezkedéseiről írta az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán. 2013–2021 között a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának Kutatószolgálatán dolgozott, 2018-tól főosztályvezető-helyettesként. 2021 óta a Budapest Főváros Levéltára munkatársa, a Pártarchívumi iratok referense.

Impresszum

Budapesti Levéltári Mozaikok

A kiadó neve: Budapest Főváros Levéltára
A kiadó székhelye: 1139 Budapest, Teve u. 3-5.
Felelős kiadó: Dr. Kenyeres István főigazgató

Főszerkesztő: Dr. Simon Katalin

Szerkesztőség: Fazekasné Dr. Toma Katalin, Dr. Fehér Csaba, Dr. Garami Erika, Dr. Ternovác Balint,
Dr. V. László Zsófia, Tóth Gergely (technika- és honlapfelelős)

A szerkesztőség elérhetősége: 1139 Budapest, Teve utca 3-5.; 1554 Budapest, Pf. 41.

e-mail: mozaikok@bparchiv.hu

ISSN 2939-6921